

Brandende hoepels en dito kwesties

Op 12 maart 2009 hebben we tijdens een commissievergadering in de gemeente Dronten het emotionele betoog van dieractiviste Lianne Boerman kunnen horen.

Als ik niet beter was geïnformeerd zou ik alles klakkeloos aannemen en net als de fracties van PvdA en SP in Dronten kiezen voor een onmiddellijk verbod op ALLE dieren in het circus.

Bij het betoog van Lianne Boerman zal de Commissie Klassiek Circus enkele kanttekeningen plaatsen zodat u zich verder kunt verdiepen in het interessante onderwerp circusedieren. In vijf paragrafen besteden we aandacht aan het circusedier. In twee paragrafen wordt de werkelijke situatie geschetst betreffende gemeentelijke circusverboden en verklaard waarom juist deze gemeenten een verbod hebben of overwegen. Tenslotte plaatsen we in de laatste paragraaf een kanttekening over GAIa en hun rapport dat tot vreemde situaties kan leiden wanneer het door gemeenten wordt gehanteerd.

Inhoud:

1. Komen wilde dieren uit het wild?.....	2
2. Gevangenschap vs. vrije natuur.....	3
3. Transport van circusedieren en in het bijzonder de giraffe.....	4
4. Geboorte en opvoeding van circusedieren.....	6
5. Natuurlijk gedrag, speelgedrag en "kunstjes".....	7
6. De brandende hoepel.....	8
7. Overzicht gemeentelijke verboden en motivatie.....	10
8. Dronten bolwerk ADC.....	11
9. GAIa België.....	12

1. Komen wilde dieren uit het wild?

Komen de "wilde circusdieren" uit het wild? Wie luistert naar Lianne Boerman en andere dieractivisten hoort steeds de uitspraak "circussen halen dieren uit het wild om deze wilde dieren kunstjes te laten doen".

Emoties spelen een belangrijke rol in de strijd tegen het circusdier. Zo'n uitspraak versterkt de emoties en wordt daarom graag gehanteerd door tegenstanders van circusdieren. Datzelfde geldt voor het begrip "wild dier".

Circussen halen geen dieren uit de wildernis om deze klaar te stomen voor het opvoeren van kunstjes in de circustent. Circusdieren zijn al vele generaties afkomstig uit gevangenschap. De dieren zijn geboren in circussen of dierentuinen. **In 1969 werd het zelfs verboden om bepaalde dieren zomaar uit de wildernis te halen.** De CITES regelgeving is vanaf dat jaar ingevoerd. Die geldt ook voor circussen.

Hierop bestaan slechts twee uitzonderingen:

- Olifanten die voor 1969 zijn geboren. Olifanten kunnen immers ouder worden dan 40 jaar, waardoor ze uit het "pré CITES tijdperk" stammen.
- Bij uitzondering zijn na 1969 enkele olifantenjongen uit de wildernis naar dierentuinen en circussen overgebracht nadat de ouderdieren door stropers waren gedood en de jonge dieren geen overlevingskans meer hadden.

Het begrip "wild dier" versterkt de emoties. Het suggereert dat het dier recent uit de wildernis is gehaald. **Alleen personen met wetskennis kunnen weten dat "wild dier" een verzamelbegrip is uit het DierentuinBesluit.**

In het DierentuinBesluit worden dieren in drie groepen verdeeld. Groep 1 omvat honden en katten, dieren die feitelijk onder het Honden en KattenBesluit vallen. Groep 2 omvat "landbouwdieren" inclusief rijdieren. Groep 3 omvat alle dieren die niet in de groepen 1 en 2 worden genoemd. Vooral "wilde dieren de tent uit" beroept zich op het DierentuinBesluit. **In de communicatie naar het algemene publiek wordt deze uitleg echter niet gegeven.** Het moge duidelijk zijn: Het DierentuinBesluit geldt niet voor circussen, net zoals de spoorwegwet niet voor automobilisten geldt. *Anders had u een auto met drie koplampen en een apparaat aan boord dat aan de rem trekt wanneer u te snel rijdt of het rode licht negeert...*

In de Nederlandse wetgeving komt het begrip "wild dier" nergens voor. De Gezondheids en Welzijnswet Dieren (GWwD) kent wel een – nog niet ingevuld artikel – over circusdieren en de Wet op de Dierenbescherming (WDB) deelt de dierenwereld ook in drie – vergelijkbare – groepen in, maar nergens is sprake van "wilde dieren", wel van "in Nederland in het wild levende dieren". Dat laatste kan dus ook de huismus in uw eigen achtertuin zijn.

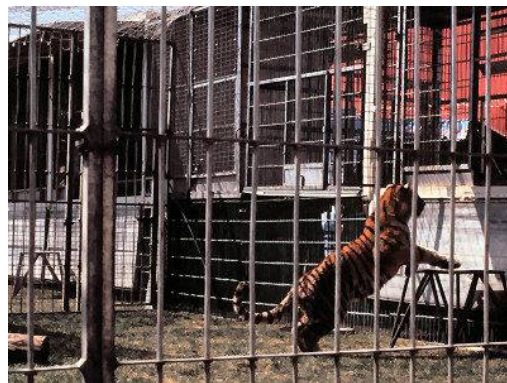
2. Gevangenschap vs. vrije natuur.

In circus in dierentuin zien we fysieke én zichtbare omheiningen die de dieren enigermate in hun bewegingsvrijheid beperken. **Zo ernstig als geschetst door Lianne Boerman is deze vrijheidsbeperking zeer zeker niet.** Lianne spreekt van "kleine kooitjes waarin de dieren zich niet eens kunnen omdraaien".

Foto's uit de periode 1900 – 1990 tonen inderdaad kooiwagens met kleine compartimenten waarin zelfs meerdere leeuwen of tijgers per compartiment zijn ondergebracht. **Anno 2009 zien we ruime kooien, compleet met verrijkingen als hoogteverschillen, die stevast worden uitgebreid met ruime uitloopkooien.** In Nederland was tot en met december 2008 precies één circus dat zich niet aan deze ontwikkelingen conformeerde: Het – overigens Belgische – "Great Belgium Circus" dat intussen afstand heeft gedaan van alle roofdieren. Foto's van dit circus worden door dieractivisten gebruikt in hun pleidooi tegen circusdieren, net als foto's van circussen uit andere landen waar men helaas andere normen en waarden hanteert voor de omgang met mens en dier.

Tijgers Circus Belly-Wien

Tijgers Circus Herman Renz
tijgers gaan meermalen per dag
vrijwillig de nachthokken in en uit

Een uitspraak doen over circusdieren kan slechts wanneer er een vergelijk wordt gemaakt met dieren in de "vrije natuur". In die omgeving bakenen dieren hun territorium af. De grenzen daarvan zijn niet zichtbaar in de vorm van hekken of tralies. De grenzen daarvan kunnen door andere dieren worden gepasseerd. Dat klinkt aantrekkelijk. Bedenk echter dat een indringer binnen een territorium wordt verjaagd of bejaagd. Dit levert veel stress op voor de dieren. Daarnaast leidt het tot de dood of stressvolle verwonding. **De "vrije natuur" is allesbehalve idyllisch of romantisch. Uitdroging, verhongering en permanent op de hoede moeten zijn voor belagers zijn kenmerkend voor de vrije natuur.**

De vrije natuur vormt voornamelijk een ecologisch systeem dat we allemaal kennen onder de noemer "voedselpiramide". Het is eten of gegeten worden. Het heeft een laag "Disney-gehalte"

Als olifanten in de vrije natuur geen grote afstanden zouden afleggen dan zou dit dier met zijn zeer inefficiënte spijsvertering binnen de kortste keren zijn omgeving hebben kaalgevreten en een pijnlijke hongerdood lijden.

3. Transport van circusdieren en in het bijzonder de giraffe

Lisanne noemt het transport van circusdieren als bron van stress. Het door dieractivisten gebruikte metafoor "slepen over grote afstanden" klinkt in de raadszaal.

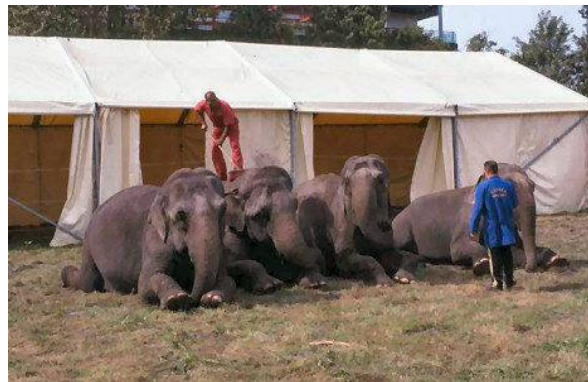
Nederland is een relatief klein land. Daarnaast is het circus een bedrijf dat de financiële balans in evenwicht moet houden. Reizen over onnodig grote afstanden past daar niet in. De tournee wordt zodanig opgesteld dat de brandstofkosten binnen het budget blijven.

Economische motieven pakken uit in het voordeel van het welzijn van het circusdier.

Transport van circusdieren is niet te vergelijken met veetransporten. Dieren in de intensieve veeteelt worden gedurende hun leven slechts twee tot viermaal vervoerd: Van het fokbedrijf naar de het mestbedrijf en van het mestbedrijf naar de het slachtbedrijf, eventueel via het tussenstation veemarkt. Dit is waar elektroshockapparatuur wordt ingezet om dieren de wagens in te drijven (Veemarkt Utrecht, Stichting Dier en Recht).

Buitenverblijf roofdieren

Buitenverblijf olifanten

Circusdieren worden dikwijls geboren in de wagen die feitelijk hun nachthok is. **Wie het circustransport observeert zal ontdekken dat alle circusdieren zonder enige vorm van dwang de wagens binnenlopen als het circus zich voorbereidt op de reis naar de volgende stad.** Bij circussen zien we ook de situatie waarbij de diertransportwagens met geopende klep de hele dag is verbonden met het buitenverblijf van de dieren. **De dieren lopen meerdere malen per dag de wagen in en uit om daar bijvoorbeeld beschutting te zoeken.** We zien dit gedrag niet alleen bij kamelen, lama's of kleine boerderijdieren maar ook bij olifanten en roofdieren als leeuwen en tijgers. **Het ultieme bewijs dat het circusdier de wagen niet associeert met transportstress.**

Lisanne Boerman beschrijft het vervoer van de giraffe op het heel komische en ongeloofwaardige wijze. Als het écht zo zou zijn dat de giraffe zich bij elke brug moet bukken dan is de kans op een dodelijk ongeluk permanent aanwezig. Stelt u zich maar voor: éénmaal vergeten het dak van de wagen in te schuiven en de giraffe wordt letterlijk onthoofd of geëlectrocuteerd op een spoorwegovergang!

Giraffewagen uitgeschoven
onderkomen op locatie

Giraffewagen ingeschoven
gereed voor transport

Het vervoer van de giraffe wordt zorgvuldig voorbereid. Vlak voor het vertrek wordt het dak van de wagen ingeschoven. De wagen kan op deze wijze probleemloos - zonder stoppen bij elke brug - doorrijden naar de volgende stad. Daar wordt het dak meteen weer uitgeschoven.

Lisanne Boerman, maar ook andere dieractivisten – inclusief “wilde dieren de tent uit” - zeggen dat de giraffe met een gebogen nek in de wagen staat tijdens het transport. De werkelijkheid is dat de houding van de giraffe tijdens het transport nog nooit is onderzocht. Niet door wetenschappers en ook niet door de dieractivisten die verkondigen dat de nek tijdens het transport gebogen is.

zittende giraffe

Het reizen met een gebogen nek leidt onherroepelijk tot ernstige nekklachten bij een giraffe. Feit is dat er bij geen enkele circusgiraffe nadelige effecten waarneembaar zijn als gevolg van nekproblemen. Niet bij de giraffe van Circus Belly-Wien en ook niet bij de giraffes van bijvoorbeeld de buitenlandse circussen Krone, Knie en Voyage die al jaren lang met giraffes reizen. Bij circus Belly-Wien neemt de giraffe meermalen per dag vrijwillig de op de foto zichtbare houding aan. Het is denkbaar dat dit ook de houding is van de giraffe tijdens het transport. Een houding die volstrekt natuurlijk is en geen enkele bedreiging vormt voor de gezondheid van de giraffe.

4. Geboorte en opvoeding van circusdieren

In 2008 zijn in Nederland de volgende dieren geboren en succesvol opgevoed door de ouderdieren:

- Tijgers
- Kamelen
- Lama
- Berberaap

Volgens "Actiegroep Circusleed" en andere dieractivisten "paren dieren tegen de verdrukking in". Die informatie klopt voorzover dit het bedrijven van seks betreft als uitlaatklep om spanningen af te bouwen. **Zodra dieren door de ouderdieren worden opgevoed (in tegenstelling tot verstoten of doden) is dit een teken dat het welzijn van circusdieren niet in ernstige mate wordt aangetast.**

In 2008 geboren en succesvol opgevoede circusdieren in Nederland

5. Natuurlijk gedrag, speelgedrag en "kunstjes"

Natuurlijk gedrag is – in de vrije natuur – vooral gericht op de instandhouding van de soort en het individu. Elementen van het natuurlijk gedrag zijn eten, drinken, plassen, poepen, slapen, waken, paren en opvoeden. Alle elementen van het natuurlijk gedrag zijn aanwezig bij circusdieren. Alleen het eten en drinken verschilt in circussen op details met de vrije natuur: Jagers hoeven niet te jagen.

Bij jonge dieren kan het natuurlijk speelgedrag eenvoudig worden geobserveerd. In 2008 konden bij de tijgerwelpen bij Circus Belly-Wien de volgende elementen in het speelgedrag worden waargenomen in een met emmers, boomstam en grote ballen verrijkte omgeving:

- Verstoppen achter boomstronk
- Verstoppen achter emmer
- Klimmen en lopen op boomstam
- Zitten op boomstam
- Zitten op omgekeerde emmer
- Op achterpoten staan tegen het hek
- Rollen met de bal
- Klimmen en evenwicht houden op de bal
- Stoeien en over elkaar heen springen

In principe zien we hier voldoende elementen voor het samenstellen van een circusoptreden die de tijgerwelpen uitvoeren zonder inmenging van mensen.

Speelgedrag tijgerwelpen
(foto: Guido)

Speelgedrag leeuwenwelpen

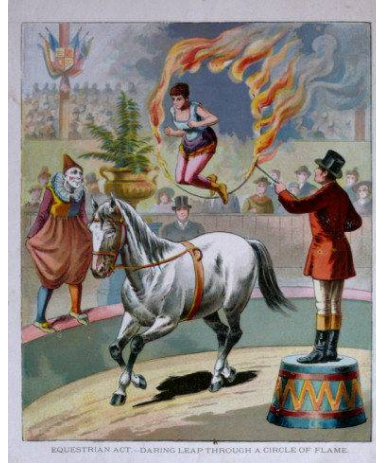
Het zitten op de omgekeerde emmer, klimmen en zitten op de boomstam en het op de achterpoten staan zien we ook bij van dierentuinen aangekochte leeuwenwelpen in circussen (Muderack's Leeuwengroep, Circus Herman Renz 2008). **In hun ontdekkingstocht naar de leefomgeving merken deze dieren dat het aannemen van een hoger standpunt leidt tot een beter zicht op de directe omgeving.** Het zitten op "krukjes" tijdens een circusoptreden levert voor de dieren hetzelfde resultaat op: een beter overzicht op de omgeving!

Middels observatie van het natuurlijk speelgedrag van de dieren kan een aantrekkelijk én bij het dier passend circusoptreden worden samengesteld. Er is daarbij geen sprake van "onnatuurlijke kunstjes".

6. De brandende hoepel

Het wordt hoog tijd om voor eeuwig af te rekenen met "de brandende hoepel".

Als men deze prent uit 1889 ziet dan weet men het eigenlijk al zeker: NEE we hoeven er niet mee af te rekenen; De hele *trick* stelt "gene ene moer voor" om het maar eens plat uit te drukken. Hoe anders kan een mens met katoenen - o zo brandbare - kleding dan toch door die hoepel springen?

Brandende hoepel

Elk kind dat wel eens een kaars heeft uitgemaakt - door met de vingers de vlam uit te knijpen - weet het beter: Als je maar snel genoeg bent dan gebeurt er niets dat pijn doet of gevaarlijk is. Zelfs iets brandbaars als papier of katoen kun je door een vlam halen, als je het maar snel genoeg doet. En vlees verbrandt toch ook niet meteen als men het op de brandende barbecue legt? Gelukkig is iemand die door een hoepel springt altijd snel. Anders zou je er niet eens dóór kunnen springen. Van de middelbare school natuurkunde weet u dat als iemand vrij in de lucht hangt hij al snel met 10m/s^2 (= 1 G) naar beneden zal suizen. Je moet dus snel de sprong gemaakt hebben. Anders dan lig je, nog voor je de hoepel bereikt hebt, op de grond... Door die snelheid, alweer middelbare school natuurkunde, hebben de vlammen onvoldoende tijd om kleding of vacht te verhitten tot de ontbrandingstemperatuur. Er gebeurt dus niets!

Daarnaast valt het wel mee met het branden van de hoepel. De hoepel is een grote ijzeren ring. De opening is zo groot dat het vrij makkelijk is om er doorheen te springen zonder ergens te blijven haken. Het ijzer is omwikkeld met katoen dat in petroleum is gedrenkt. Dit brandt rustig en het branden houdt op zodra de petroleum op is gebruikt. De onderkant van de hoepel is meestal niet omwikkeld. Daarom brandt de hoepel alleen maar aan de zijkanten en van boven. De acrobaat of het dier springt dus eigenlijk langs en onder de vlammen! Een vergelijkbare situatie doet zich voor bij de Limbodans die regelmatig in circussen wordt vertoond. Bij de Limbodans wordt onder een brandende lat door gekropen. In tegenstelling tot de brandende hoepel wordt bij het Limbodansen door mensen ook over de vlammen gesprongen, dus in de hete luchtstroom die het gevolg is van het brandproces. **Ook hier doen zich geen verbrandingen voor aan lichaam of kleding als gevolg van de snelheid.**

In 2007 was bij het Nederlandse Magic Circus een groep acrobaten te zien die de show openen met allerlei gymnastiekoefeningen. Bij een van die oefeningen werd er vanaf een springplank, een bekend apparaat uit de gymzaal, niet over een kast gesprongen maar door een brandende hoepel. In 2007, 2008 en 2009 waren in meerdere circussen Limbodansers aanwezig die over de brandende lat sprongen.

Acrobaat door
brandende hoepel

Sprong limbodanser over
brandende lat

Kat door brandende
hoepel

Eigenlijk is het circus één groot natuurkundelokaal. Met slechts een verschil: er worden alleen maar leuke proefjes gedaan!

7. Overzicht gemeentelijke verboden en motivatie

Lisanne Boerman noemde meerdere gemeenten op waar een verbod op bepaalde circusdieren zou zijn. De lijst in onjuist met als doel de suggestie te wekken dat er meer gemeenten zijn met een verbod op bepaalde circusdieren.

gemeente	verbod	toelichting
Winschoten	Ja	Woonplaats van Jeroen van Kernebeek, campagneleider van "wilde dieren de tent uit". Toevoeging 28 oktober 2008: Verbod onwettig bij rechterlijke uitspraak welke in Hoger Beroep is bevestigd door de Raad van State.
Amsterdam	Nee	Centrale raad wenst een verbod. Circussen toegestaan buiten Stadsdeel Centrum. Let op: theatershows met bijvoorbeeld slangen, volgens lijst van "wilde dieren de tent uit" ook een "wild" dier, vinden wel geregeld plaats in Stadsdeel Centrum.
Veendam	Nee	Verbod is op verzoek van Winschoten wel overwogen maar bij nader inzien en een voorlichtingsdag bij Circus Belly-Wien in Veendam nooit ingesteld.
Alphen aan den Rijn	Nee	Geen formeel verbod. Alleen weigering speelvergunning aan Circus Moskou-Holiday. Uiteindelijk mochten de olifant en tijgers toch naar Alphen aan den Rijn. Toevoeging 2010: Met het vertrekken van wethouder Blom is het verbod ingetrokken.
Heemskerk	Nee	Geen verbod. Voor 2009 vergunning verleend aan een circus met lama's en kamelen. Deze dieren behoren volgens "wilde dieren de tent uit" tot de "wilde" dieren.

Sedert 2006 laten dieractivisten via internet en andere media steeds weten "dat 20 gemeenten een verbod op circusdieren willen instellen". Navraag bij de genoemde gemeenten leerde dat slechts enkele gemeenten een verbod overwogen. De meeste genoemde gemeenten waren reeds tot het inzicht gekomen dat er geen noodzaak is tot een verbod of dat een verbod niet tot de gemeentelijke bevoegdheden behoort.

8. Dronten bolwerk ADC

De (aanstaande, **toevoeging 2011: en vaak weer opgeheven**) gemeentelijke verboden in Nederland kunnen zonder uitzondering worden gekoppeld aan bolwerken van dieractivisme.

Winschoten is de (intussen voormalige) woonplaats van Jeroen van Kernebeek, de (**toevoeging 2010: voormalige**) campagneleider van "**wilde dieren de tent uit**".

Amsterdam is het bolwerk van "**respect voor dieren**" dat opereert in Amsterdam, Zaandam en het Kennemerland.

In de Duin en Bollenstreek (Leiden, **Alphen aan den Rijn** e.o.) is de "nationale beweging" van ex CP'86 leider Tim Mudde actief onder de naam "**met de dieren tegen de beesten**" (MDTB).

De groepering "**anti dierproeven coalitie**" (ADC) is een afsplitsing van "respect voor dieren". De "anti dierproeven coalitie" is volgens het register van de Kamer van Koophandel gevestigd in... **Dronten**. Daarmee is niet alleen het burgerinitiatief tegen circusdieren in Dronten te verklaren, maar ook de aanwezigheid van demonstranten voor en in het raadhuis op de datum van de commissievergadering.

9. GAiA België

Via dieractivisten bent u geattendeerd op een rapport van het Belgische GAiA. GAiA is een Belgische dierenrechtenorganisatie die de denkfout maakt dat het welzijn van circusdieren alleen en uitsluitend wordt bepaald door vierkante meters. In de media verschijnen (in 2008) maandelijks berichten dat GAiA circussen heeft bezocht met een rolmaat en de dierverblijven soms maar enkele centimeters te klein waren.

Door het gebrek aan een branchekoepel in België is het GAiA gelukt om via de landelijke politiek decreten door te drukken die onmogelijke regels opleggen aan circusbedrijven.

Het bevreemdt ons dat GaiA de kameel *wel* maar de lama *niet* als een "wild" dier beschouwt. Uit het rapport blijkt de volstrekte willekeur, waarin ze dieren zelfs anders indelen dan hun Nederlandse collega's van "wilde dieren de tent uit". Want wat is nou het verschil tussen een paard, een kameel of een lama? **Diersoorten die in verschillende culturen zijn gedomesticeerd!**